

SAVJETI I UPUTE RODITELJIMA PREDŠKOLACA

..... igrom do boljeg slušanja , a potom i čitanja .....

Ovi savjeti upućeni su roditeljima onih predškolaca kod kojih glasovna sinteza i analiza , te slušna pažnja usmjerena na jezične elemente nisu u dovoljnoj mjeri sazreli.

PRAVILO BR. 1

Vježbe provoditi u trenucima opuštanja, bez gorčine, ljutnje i napetosti.

PRAVILO BR. 2

Vježbe provoditi u dobroj vjeri da će potaknuti zrelost upravo onih jezičnih područja koja su dosada bila “uspavana”.

PRAVILO BR. 3

Vježbe ne funkcioniraju po principu - pritisni dugme - izađe rezultat. Dakle, ništa na brzinu.

Usporedimo to s hodanjem. Dijete dugo pokušava koračati uz pomoć odraslih, i neumorno je u tome. Trenutak samostalnog prohodavanja nitko ne može predvidjeti. Tako je i sa sposobnošću glasovne sinteze i analize. Uz pomoć odraslih(koji vjeruju da dijete to doista i može) dijete osluškuje riječ, njenu strukturu, naslućuje njen početak i kraj . Kada će doista samo moći sintetizirati i analizirati riječ , ne možemo znati. No, činimo sve da ta specifična zrelost bude pobuđena uz najprimjerenije metode. To znači da mu možete pomagati u razvoju **presudnih** pripremnih vještina na zabavan i ugodan način, u svakodnevnim situacijama.

Najvažniji uvjet za pravilno i bezbolno usvajanje čitanja i pisanja jest sposobnost **glasovne raščlambe**. Naime, da bi čitač mogao čitati nužno je da “ u glavi” može čuti glasove, da stanovito vrijeme može **zadržati i pamtiti** njihov **zvuk**, ali i **slijed**. Stoga je razmišljanje i pričanje o glasovima temeljna sposobnost o kojoj ovisi usvajanje čitanja i pisanja. **Zapamtite!** Razmišljanje o glasovima nije isto što i njihovo izgovaranje. Dijete može sasvim kompetentno izgovarati mnoštvo riječi, ali kad ga upitate od kojih se glasova sastoji neka riječ, ili kojim glasom počinje ili završava, ili gdje završava jedna ,a počinje druga riječ , neće biti spremno o tome govoriti. Možda neće ni razumjeti što od njega tražite . Ta sposobnost koju nazivamo **fonološka svijest** razvija se postupno.

Slijedeća vještina unutar fonološke svijesti jest **uočavanje rime**. Ona izuzetno pogoduje razvoju osjetljivosti za glasovnu strukturu riječi. Slušanje i učenje pjesmica u rimi pomaže djeci kako bi zamijetila da različite riječi mogu imati isti završetak, a to im ,pak, pomaže da uoče kako se riječi mogu raščlaniti na sastavne dijelove – glasove. Već trogodišnje dijete osjeća rimu, ali ne može o njoj govoriti. Predškolac , pak, ima sposobnost otkriti riječi koje ne znače isto, ali zvuče slično.

Sljedeća vještina fonološke svijesti je **određivanje broja slogova** u riječima, koja se isto tako razvija postupno. Dijete ne mora znati što znači pojam sloga (ne znaju to ni neki odrasli). Međutim, ako brojanje slogova pratimo pljeskanjem ruku, dijete će to spoznati. (npr. ma-ma, pljesak-pljesak, dva pljeska / ili sto-li-ca – tri pljeska i sl.) Pokušajte, vidjet ćete!

Nadalje, negdje oko šeste godine, dijete je spremno razmišljati o svakom glasu unutar riječi, dakle, vršiti **sastavljanje i rastavljanje riječi na glasove**. (Kada kažem r-u-č-a-k, što sam rekao? / Koje glasove ima riječ ručak?)

To je iznimno važna vještina za usvajanje čitanja i pisanja, a posebice za naglašavanje razlike između govornog i pisanog jezika.

Kada je vaše dijete učilo govoriti, nije imalo potrebu razmišljati o glasovima koje izgovara. Nije imalo potrebu razmatrati kako riječ izgleda i koliko je u njoj glasova. Međutim, kada počne čitati i pisati morat će aktivno razmišljati o jeziku. Nije čudo što su čitanje i pisanje tako teški zadaci. Za neku djecu i najteži u cijelom školovanju. Dobra je strana da baš Vi imate priliku olakšati to učenje.

Kako konkretno postupiti da bi olakšali prijelaz s govornog na pisani jezik? Trebate li sjediti sa svojim djetetom igrajući ulogu učitelja? Naravno, ne! Dijete treba roditelja koji će mu pomagati na zabavan, ugodan način u svakodnevnim situacijama. Dijete ne treba ispitivanje ni testiranje, nego mnoštvo svakodnevnih iskustava jezičnih igara koje su utkane u redovne životne aktivnosti Vaše obitelji. Praktično sve što radite u kući, na bilo kojem mjestu, može za vaše dijete postati dobro predčitačko iskustvo. Bilo da je to čitanje knjige, kuhanje ili pospremanje, možete stvarati iskustva korisna za dijete.

Cijelo vrijeme govorimo o glasovima, a ne o slovima. Da! Glasovi su oni koje čujemo, a slova zapisujemo. Ostavimo slova za kasnije razdoblje, a sada radimo na “onome što dijete čuje u glavi”. Dakle, dobro osvjestimo govorni jezik kako bi lakše prešli na pisani, jer **pisanje počinje u glavi!**

V J E Ž B E

Od općih koje usmjeruju pažnju na zvuk do glasovnih igara

- otkrivanje različitih vrsta zvukova (tijekom šetnje prirodom oslušujemo i imenujemo zvukove i njihov izvor
- stvaranje različitih zvukova u kući (lupkanjem po predmetima po kući dobijamo različite zvukove/ kasnije ih zatvorenih očiju prepoznajemo
- istraživanje zvukova zatvorenih očiju
- traženje skrivene zvučne igračke ili sata koji zvoni
- svakodnevno čitanje priča djetetu daje mu priliku za uživanje u priči, zapletu, ljepoti riječi i slika, a najčešće se dogodi da to postane stalna djetetova potreba
- dobro je da se čitanje odvija uz osjećaj povezanosti, topline, zajedničkog uživanja u priči (najbolje u roditeljskom krilu, pred spavanje)
- ono što se djetetu čita obogaćuje njegov iskaz, rječnik, povećava njegovu opću jezičnu sposobnost
- **sve** su dječje knjige korisne predškolcu, no to **posebno** vrijedi za rimovane tekstove, zbirke dječjih pjesama u rimi

- nakon višekratnog čitanja , dijete počinje osjećati rimiru i tamo gdje ju očekuje počinje sam dopunjavati prije nego je roditelj pročitao
- često slušanje, čitanje, ponavljanje jednostavnih pjesmica u rimiru, hrabrenje djeteta da predvidi završetak u rimiru, da pamti rimiru vrlo je korisna vježba fonološkog osvješćivanja
- to mu omogućuje da se usmjeri na glasovni aspekt bez posebnih lekcija o glasovima
- prepričavanje voljene bajke (uz pomoć roditelja najprije, kasnije i samostalno)
- dok roditelj čita , dijete uočava karakteristike pisanog jezika, primjećuje riječi, pauze među njima (bijelo na papiru), uočava razne oblike slova, vidi njihove sličnosti
- vrlo je zgodno iskoristiti situacije zajedničkog obroka za veselu igru glasovima i slogovima ;npr.Roditelj:”Poslušaj ovu riječ sok. Tako je kratka. Hajdemo vidjeti koliko je glasova u njoj!” Roditelj i dijete zajedno raščlanjuju riječ na glasove.”Tri, da tri. I kratka je za izgovaranje. Samo jedan pljesak. (slog) A ipak, puno je soka u staklenci. A poslušaj sada riječ čokolino. Tako je duga Hajdemo izbrojiti koliko je u njoj glasova.” Opet zajednički glasno broje. “ Osam, da osam! To je duga riječ. Treba dugo vremena da se izgovori.I četiri puta pljeskamo na nju. (čo-ko-li-no) A pogledaj kako su pahuljice male.One su male, a riječ dugačka. Zanimljivo.
- isto je tako zgodno tijekom obroka igrati se tako da svi zajedno smišljamo što više riječi koje se rimuju s onim što jedemo (npr. sir – mir – žir – pir / voda – roda / juha – muha i sl.)
- možemo nadalje, iskoristiti kućne poslove na razne načine ; npr.kada perete suđe, možete pljeskanjem brojati slogove u nazivima suđa i pribora koje zajedno Vi i dijete stavljate u perilicu/sudoper,(nož – pljesak/ vilica – tri pljeska/ tanjur- dva pljeska) ili kada iznosite smeće u kontejner, spuštajući se po stubama, na svakom koraku možete izgovarati po jednu riječ rečenice (Nosimo/korak/smeće/korak/van!/korak/)......3 riječi-3 koraka
- predškolac tako na zabavan i nenametljiv način igra jezične igre, uči pričati o jeziku, te Vam istodobno pomaže u kućanskim poslovima s puno više radosti
- tijekom putovanja možete se igrati starih, pomalo zaboravljenih igara (npr.tražiti kroz prozor sve što počinje glasom p, s, ili bilo kojim drugim dogovorenim glasom, igrati se igre “Kaladont” – svaka slijedeća riječ počinje glasom kojim završava prethodna -lančići riječi – odlična igra za razvijanje glasovne analize i sinteze ----- auto – otok – konj – njuška -----
- možete tražiti parove suprotne po značenju (vruće- hladno/ sretan – tužan/ i sl.), izvrsno je za razvoj rječničkog znanja
- tražite sve riječi koje pripadaju istoj kategoriji (voće – jabuka, šljiva.../ vozila – auto, autobus.../ zanimanja – prodavač, vozač, učitelj, pilot...i sl.)
- sve ovo se odvija bez posebnih pomagala ili skupih igračaka, dakle, sve već imate u kući , uz dodatak pažnje i dobre volje
- mnoge od vježbi što slijede možete vježbati vani, u prirodi, u šetnji, na plaži, dakle, neopterećeni posebnom edukativnošću situacije

- određivanje prvog glasa u riječi (neka budu jednosložne ili dvosložne. poznate, jednostavne za izgovor, a dobro je da prvoj Vi odredite prvi glas izgovarajući je nešto usporenijim tempom
- važno je da prvi uvijek budete Vi, kako se dijete ne bi osjećalo u stalnoj ispitnoj situaciji
- određivanje je li glas na početku, na kraju ili u sredini riječi
- osluškivanje postoji li neki dogovoreni glas u riječi (npr. tražimo glas š, postoji li u riječi mama, seka, šuma, kola, miš ...)
- dijete može pljesnuti rukama kada čuje dogovoreni glas
- određivanje broja glasova u nekoj riječi
- određivanje redoslijeda glasova u riječi
- prisjetiti se što više riječi na dogovoreni glas – naizmjenice - roditelj – dijete (mogu se uključiti svi ukućani)
- traženje sličica čija imena počinju istim glasom (u slikovnicama npr.)
- praviti se nevješt, “ izgubiti glas iz neke riječi”, neka dijete odredi pogrešku
- određivanje zadnjeg glasa u riječi
- imenovati sličice iz slikovnice naglašavajući prvi glas
- “” “” “” zadnji glas
- izgovaranje riječi tako da joj oduzmemo prvi glas (voda – oda/ mama – ama)
- vježba – Kradljivac glasova; kada riječi **kist** ukrademo glas **s**, pretvori se u neku drugu riječ, koja je to riječ (**kit**) ili sl. (klip – kip/ stol – sol/metla – meta)
- vježba - Kada glasovi bježe--- kada **c** pobjegne iz riječi **kocka**, nastane **koka**/ kada **m** pobjegne iz riječi **pamuk**, nastane **pauk**....
- vježba – Zapamti broj –jednu riječ izgovaramo nekoliko puta, a dijete na stol stavlja onoliko dugmića koliko puta je riječ izgovorena
- vježbati poznatu igru – Leti, leti –usmjeruje pažnju na slušnu informaciju
- vježba traženja rime /trava-krava/list-kist/puž-muž/kost-gost/voda-roda/tava-kava/sir-žir/juha-muha/mama-slama/seka-teka/bos-nos/kosa-rosa/.....
-

Napomena;

- biti aktivan slušatelj – 70 % slušati, a 30% govoriti
- vježbati prostorne odnose (gore/dolje, lijevo/desno, ispred/iza, ispod/iznad...)
- kada dijete usvoji neka slova, stvarati od njih riječi, ali ne na papiru, nego neka budu zapisana na malim kartončićima, čepovima, kamenčićima tako da ih dijete može dodirivati, premještati, stvarati nove riječi od istih slova, tako bolje shvaća da su slova znakovi za glas i da su dio mnogih riječi
- ne postavljati nerealna očekivanja
- preplatiti se na dječji časopis, neka bude na djetetovo ime

Djecu i satove ne treba stalno navijati, treba ih pustiti da idu!

Preporučena literatura:

IZBOR

1. Vučinić, Željka: VESELA SVEZNALICA
2. Philips, Silvija: IGRE OLOVKOM
3. Čudina-Obradović, Junaković: MEDO BERE JAGODE
4. Čudina-Obradović: IGROM DO ČITANJA
5. *** SUNČICA MEĐU SLOVIMA (CD)

-----Izdanja: Foma, Zagreb, tel./fax:01/3631-570

6. Slikovnice Dicka Brune (Miffy): GoldenMarketing, Zagreb
7. Hrvatska udruga za disleksiju: CD-Čitajmo zajedno **br.1**

Priredila: Snježana Mihanović, prof.logoped